

X kadencja



KANCELARIA SEJMU

Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

**Komisja
Sprawiedliwości
i Praw
Człowieka**

- **PODKOMISJI DO SPRAW WYKONYWANIA
PRZEZ POLSKĘ WYROKÓW
EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU PRAW
CZŁOWIEKA ORAZ WYROKÓW TRYBUNAŁU
SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ
(NR 4)
z dnia 5 grudnia 2024 r.**

Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka

– podkomisji stałej do spraw wykonywania przez Polskę wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (nr 4)

5 grudnia 2024 r.

Podkomisja stała do spraw wykonywania przez Polskę wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, obradująca pod przewodnictwem poseł **Iwony Karolewskiej (KO)**, przewodniczącej podkomisji, zrealizowała następujący porządek dzienny:

– zapoznanie się z raportem dotyczącym wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2023 r. wraz z załącznikami.

W posiedzeniu udział wzięli: **Agnieszka Kozińska-Makowska** dyrektor Departamentu Prawno-Traktatowego Ministerstwa Spraw Zagranicznych wraz ze współpracownikami, **Agnieszka Matejczuk** główny specjalista w Biurze Rzecznika Praw Dziecka oraz **Zuzanna Nowicka**, **Marcin Sośniak**, **Marcin Szwed**, **Marcin Wolny** przedstawiciele Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Daniel Kędzierski**, **Julia Koszałka** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

Przewodnicząca poseł Iwona Karolewska (KO):

Dzień dobry państwu. Otwieram posiedzenie podkomisji stałej do spraw wykonywania przez Polskę wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Witam państwa posłów oraz zaproszonych gości. Witam panią Agnieszkę Kozińską-Makowską, dyrektora Departamentu Prawno-Traktatowego Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz przedstawicieli Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Na samym początku bardzo państwu dziękuję za newsletter, który dla nas przygotowujecie, bo stanowi on dla nas bardzo dobry materiał.

Szanowni państwo, porządkiem dzisiejszego posiedzenia jest zapoznanie się z raportem dotyczącym wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę w 2023 roku wraz z załącznikami. Wszyscy posłowie otrzymali ten raport i mieli możliwość zapoznania się z nim, więc poproszę panią dyrektor o przedstawienie konkluzji i najważniejszych problemów, z którymi się pani spotykała i które uważa pani za najważniejsze. Jak to wygląda w samym procesie sprawozdawczym?

Dyrektor Departamentu Prawno-Traktatowego w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Agnieszka Kozińska-Makowska:

Dziękuję bardzo. Szanowna pani przewodnicząca, Wysoka Komisjo, szanowne panie posłanki i panowie posłowie. Bardzo dziękuję za zaproszenie na posiedzenie podkomisji stałej do spraw wykonywania przez Polskę wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, na którym zajmują się państwo raportem z wykonywania wyroków za 2023 rok.

Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów 26 czerwca 2024 r. i należy zauważyć, że jest to już 12. roczny raport przygotowany przez MSZ. Raport ten jest dokumentem prezentującym kompleksowo działalność MSZ w okresie sprawozdawczym w określeniu

do jego koordynacyjnej roli w procesie wykonywania orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich. Prezentuje on także działania podejmowane przez MSZ w koordynacji i we współpracy z innymi resortami, działalność zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz dokumenty przekazane do Komitetu Ministrów Rady Europy w ciągu roku. W szczególności zawiera on sprawozdania z posiedzeń plenarnych zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, informacje dotyczące wykonywania konkretnych wyroków w tym plany działań i raporty z wykonywania poszczególnych wyroków, które zostały przesłane do Komitetu Ministrów Rady Europy, a także przyjęte przez ten Komitet decyzje w sprawie wykonywania niektórych z polskich spraw, które w okresie sprawozdawczym umieszczone były w jego agendzie. Raport zawiera również wykaz wszystkich orzeczeń wydanych przez Trybunał w sprawach polskich w 2023 roku, a więc nie tylko wyroków i decyzji zatwierdzających ugody, których wykonanie podlega nadzorowi Komitetu Ministrów RE, ale także decyzji uznających dane skargi za niedopuszczalne czy zatwierdzających deklaracje jednostronne, ponieważ dopiero z nich można mieć ogłęd całej sytuacji i standardu konwencyjnego w zakresie ochrony praw człowieka.

Ponadto raport prezentuje źródła naruszeń stwierdzonych przez Trybunał w wyrokach przeciwko Polsce i proponowany wykaz zmian w prawie i praktyce, których wprowadzenie wydaje się być niezbędne dla wykonania poszczególnych wyroków. Raport ten po przyjęciu przez Radę Ministrów został opublikowany na stronie MSZ i prawdopodobnie w przyszłym tygodniu uzyska formę wydruku i publikacji w formie książkowej dzięki czemu proces i transparentność procesu wykonywania wyroków w Polsce jest większa, a dostęp do informacji w tym zakresie łatwiejszy. Jak państwo doskonale wiecie, po przyjęciu przez Radę Ministrów raport przekazywany jest również do parlamentu, dlatego się dzisiaj spotykamy.

Bardzo dziękuję państwu za to, że możemy się spotkać i mam nadzieję, że informacje zawarte w raporcie będą pomocne w codziennej pracy w tym w zakresie realizowania inicjatywy ustawodawczej oraz sprawozdania projektów aktów prawnych pod kątem zgodności z orzecznictwem Trybunału. Rola władzy ustawodawczej jest w tym zakresie niezwykle istotna. Z mojej strony mogę podkreślić, że posiedzenia właściwych Komisji czy podkomisji parlamentu poświęcone rozpatrzeniu raportów rocznych jak to, którego jesteśmy dzisiaj członkami stanowi dla ministerstwa cenną okazję do wymiany poglądów i pogłębienia dialogu pomiędzy kluczowymi elementami systemu wykonywania orzeczeń. Mówiąc o różnych elementach systemu implementacji orzeczeń wyroków Trybunału, myślę, że przekazany na państwa ręce raport dobrze pokazuje, jak skomplikowany i wielowymiarowy jest to proces i jak istotne jest zaangażowanie, sprawna współpraca oraz dobra wola wszystkich podmiotów. Mimo że MSZ z pełni rolę koordynującą to niezmiennie ważna jest współpraca władzy wykonawczej z władzą ustawodawczą i sądowniczą. Często implementacja orzeczenia wymaga zmiany prawa, w której swoją rolę odgrywa zarówno administracja rządowa, jak i parlament lub zmiany praktyki stosowania prawa, która dotyczy wymiaru sprawiedliwości oraz organów administracji publicznej. W niektórych wypadkach wykonanie wyroku leży poza domeną i właściwością władzy wykonawczej, stąd tak ważna jest rola parlamentu, władzy ustawodawczej i innych gałęzi.

Ponadto, jak wiemy, również opracowanie przez rząd czy parlament projektów zmian prawa, czy nawet ich przyjęcie nie gwarantują wejścia w życie regulacji mogących wyeliminować źródło naruszeń konwencji stwierdzonych przez Trybunał. Sprawna, dobra współpraca jest szczególnie ważna obecnie, kiedy Polska musi wykonać orzeczenia Trybunału wydane w tak zwanych sprawach praworządnościowych dotyczących reformy wymiaru sprawiedliwości, która była przeprowadzona w naszym kraju w ostatnich latach. Chcę podkreślić, że pod nadzorem Komitetu Ministrów Rady Europy pozostaje w tej chwili 11 wyroków w sprawach dotyczących kryzysu praworządności. Ostatnie badanie ich wykonania miało miejsce w bieżącym roku we wrześniu na forum Komitetu Ministrów Rady Europy, gdzie odbyła się debata, a były to sprawy Xero Flor w grupie Reczkowicz, Broda i Bojara, Grzęda i Wałęsa oraz grupa spraw Juszczyszyn, Tuleja i Żurek. Zostały wówczas pozytywnie odnotowane aktualne działania władz polskich na rzecz realizacji tych orzeczeń. Polskę przed Komitetem reprezentował podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości pan

Dariusz Mazur, ale ja również byłam obecna. Podkreślenia wymaga, że w implementacji tych orzeczeń nieoceniona jest rola parlamentu, a przykładem takiego działania jest opracowanie i przyjęcie przez parlament pakietu rozwiązań na rzecz przywrócenia praworządności w Trybunale Konstytucyjnym w postaci ustawy o Trybunale Konstytucyjnym oraz ustawie przepisy wprowadzające o Trybunale Konstytucyjnym. Pominę kwestię statystyk, żeby przyspieszyć, natomiast tylko informacyjnie powiem, że na koniec 2023 roku Polska odpowiadała za około 2% wszystkich spraw zawisłych w procedurze wykonywania orzeczeń na łącznie 6385 spraw. Nie będą też przedmiotem statystyki za bieżący rok, bo na zakończenie przyszedł roku zostanie przygotowany raport.

Chcę tylko przekazać wyrazy uznania z powodu utworzenia w bieżącej kadencji Sejmu stałej podkomisji zajmującej się między innymi wykonywaniem orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich. Jest to bardzo pozytywny sygnał świadczący o wzmocnieniu zaangażowania Sejmu w tym obszarze i chcę wyrazić nadzieję na owocną współpracę w tym zakresie na rzecz wspólnego celu, jakim jest rozwijanie standardów ochrony praw człowieka w Polsce. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Iwona Karolewska (KO):

Dziękuję bardzo, pani dyrektor. Czy ktoś z państwa posłów ma pytanie do pani dyrektor? Proszę, panie pośle.

Posel Maciej Tomczykiewicz (KO):

Z tych wszystkich inicjatyw ustawodawczych i zmian przepisów, które konieczne byłyby do wdrożenia zaleceń z tych wyroków co do części praworządnościowych, odbywa się debata w parlamencie, są tworzone projekty ustaw i rozmawiamy o nich natomiast, jeżeli chodzi o tematy, które na ten moment nie są procedowane w parlamencie, czy ma pani wiedzę, czy któryś z tych aspektów jest w trakcie opracowywania przez Ministerstwo Sprawiedliwości albo Radę Ministrów? Chodzi o to, żebyśmy na potrzeby pracy Komisji mogli przyjąć jakąś gradację ważności i zacząć od tych zagadnień, którymi na ten moment nie zajmują się ani parlament, ani ministerstwo w zakresie przygotowywania jakichś zmian w przepisach.

Dyrektor Departamentu Prawno-Traktatowego w MSZ Agnieszka Kozińska-Makowska:

Dziękuję, panie pośle. Mówimy o sprawach praworządnościowych?

Posel Maciej Tomczykiewicz (KO):

Nie. Chodzi mi o pozostałe sprawy, bo jeżeli chodzi o sprawy praworządnościowe to mieliśmy jedną i drugą ustawę, nad którymi procedujemy i o które walczymy, natomiast chciałbym, żebyśmy jako Komisja przyjmując jakiś harmonogram prac nad kolejnymi tematami i omawiając je szczegółowo temat po temacie zaczęli od tych, które są traktowane najbardziej po macoszemu, czyli sprawami, którymi nie zajął się jeszcze parlament, ministerstwo czy Rada Ministrów.

Dyrektor Departamentu Prawno-Traktatowego w MSZ Agnieszka Kozińska-Makowska:

Nie ma takich spraw i takich orzeczeń, które są pozostawione same sobie i nikt się nimi nie zajmuje.

We wszystkich sprawach i we wszystkich orzeczeniach stan ich wykonania jest na bieżąco przedmiotem tak zwanych planów działań i te plany działań w odniesieniu do wszystkich spraw zawisłych są w wykonywaniu. Jeśli chodzi o ilość orzeczeń, jest ich około 100 i w tym są też sprawy o prawo żywnościowe – one są wszystkie w ramach nadzoru przed Komitetem Ministrów RE. W tych sprawach, które wymagają działań, są przedkładane plany działań, które są dostępne na stronie internetowej Rady Europy i tam można mieć dostęp do wszystkich planów przedkładanych przez rząd. Są orzeczenia w szczególności dotyczące decyzji zatwierdzających ugody i deklaracje jednostronne, które nie wymagają działań legislacyjnych i de facto sprowadzają się do wypłaty słuszných zadośćuczynień. Są one na bieżąco realizowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, a w rezultacie po kontroli przez Komitet Ministrów RE uznawane za wykonane. Są natomiast sprawy, które w wykonywaniu i pod tym nadzorem są szczególnie długo. Myślę, że przykrym przejawem tego jest najstarszy wyrok w wykonywaniu z 2005 roku. Są to sprawy z grupy spraw dotyczących przewlekłości administracyjnej tak zwana grupa Beller, a także grupa Majewski dotycząca przewlekłości postępowań cywilnych. To są sprawy, które wymagają działań

i są przedmiotem zainteresowania właściwych podmiotów, resortów, a zwłaszcza Ministerstwa Sprawiedliwości, które zajmuje się sprawami dotyczącymi ustawy o przewlekłość.

Sytuacja jest trudniejsza w odniesieniu do spraw administracyjnych, ponieważ nie możemy tam zdefiniować jednego odpowiedzialnego podmiotu, który mógłby de facto być odpowiedzialnym jako ten jedyny podmiot do wykonania orzeczeń. To jest sprawa utrudniona, bo wiemy, jak wyglądają postępowania administracyjne w Polsce – wymagają one dużych zmian i nakładów, w związku z czym były już zmiany i nowelizacje w zakresie procedury administracyjnej, a największa w 2017 roku. Przekładają się one na wykonywanie tych orzeczeń, ponieważ najstarsze orzeczenie z 2005 roku, od którego przyjęła nazwę cała grupa spraw, ciągle jest w wykonywaniu. Są to tak zwane klony, czyli sprawy, które dotyczą tego samego aspektu, ale w sytuacji, gdy są wykonane na etapie indywidualnym, czyli postępowanie administracyjne dotyczące danego skarżącego jest zakończone, to one są na bieżąco skreślane. Ta grupa ma zmienny skład, bo sprawy przybywają i zostają zamykane. Sam problem w zakresie środków generalnych nie jest do końca rozwiązany, bo są inne sprawy, które wymagają działań i są przedmiotem takich działań, a są to sprawy dotyczące kwestii dostępu do legalnej aborcji i sprawa M.L., czyli jedno z tych nowych orzeczeń, które jest przedmiotem działań ministerstwa. Generalnie aspekty, które są w wykonywaniu, są różnorakie. Jest to kwestia spraw związanych ze stosowaniem Konwencji haskiej dotyczącej uprowadzenia dzieci. To są sprawy dotyczące kwestii tymczasowych aresztowań, które to aspekty są przedmiotem zainteresowania Komisji Kodyfikacyjnej w tym zakresie. Nie identyfikuję takich spraw, które nie byłyby przedmiotem działań, natomiast to nie znaczy, że one zostaną szybko i sprawnie wykonane. Tak jak wspominałam na samym początku, ten proces jest długotrwały i wymaga współdziałania, a następnie realizacji i albo wejścia w życie ustawy, albo zmiany praktyki.

Posel Maciej Tomczykiewicz (KO):

Czy jest pani w stanie wytypować najbardziej zadawnione orzeczenia, które są naszą największą skazą, że jeszcze tego nie załatwiliśmy? Oczywiście poza przewlekłością postępowania, która jest de facto od zawsze strasznie wielowątkowa i ciężko mówić o jednej przyczynie przebiegów.

Dyrektor Departamentu Prawno-Traktatowego w MSZ Agnieszka Kozińska-Makowska:

Czy pan poseł ma coś konkretnie na myśli?

Posel Maciej Tomczykiewicz (KO):

Nie. Pytam o pani opinię na ten temat jako osobę przygotowującą raport. Czy jesteśmy w stanie wytypować coś takiego?

Dyrektor Departamentu Prawno-Traktatowego w MSZ Agnieszka Kozińska-Makowska:

Myślę, że nic nie przebiega przewlekłości postępowania. Jest to taki problem, który najbardziej dotyka wszystkich obywateli. Dodam, że sprawy dotyczące praworządności również wpływają w końcowym efekcie na sprawy dotyczące przewlekłości, bo w momencie, kiedy wymiar sądowy zajmuje się kwestiami dotyczącymi sędziów, to ostatecznie sam proces się przeciąga, co powoduje, że ostatecznie postępowania zarówno będące przedmiotem skarg do Trybunału, jak i wszystkie inne trwają znacznie dłużej. Ostatecznie poszkodowanym zawsze jest obywatel, który ma sprawę przed wymiarem sprawiedliwości i ta sprawa nie zostanie wykonana w sposób szybki, sprawny, zgodny z Konwencją i ze standardem Europejskiej Konwencji.

Posel Maciej Tomczykiewicz (KO):

Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Iwona Karolewska (KO):

Dziękuję, panie pośle. Czy ktoś z państwa posłów ma pytanie? Czy ktoś z Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka ma pytanie do pani dyrektor?

Przedstawiciel Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka Marcin Wolny:

Bardzo dziękuję. Adwokat Marcin Wolny, Helsińska Fundacja Praw Człowieka. Pokrótkę każdy z nas poruszy te tematy, które ma w swoim portfolio.

Ja chciałbym bardzo serdecznie podziękować Wysokiemu Sejmowi i Wysokiej Komisji za powołanie podkomisji, bo jest to ważny krok w kierunku wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Mam nadzieję, że to dopiero pierwszy krok, bo to nie jest tak, że wykonywanie wyroków kończymy na powołaniu podkomisji. Widzę to jako pierwszy krok w kierunku stworzenia systemowych odpowiedzi, które miałyby zapobiegać naruszeniom Konwencji w przyszłości. To nie jest tak, że musimy reagować dopiero, jak dostaniemy wyrok ze Strasburga. Na problemy w zakresie przestrzegania praw człowieka Wysoki Sejm w ostatnich latach przyjmował szereg rozwiązań prawnych, o których od razu było wiadomo, że skończą się w Strasburgu naruszeniem Konwencji, czyli kwestia dezubekizacji, bezwzględnego pozbawienia wolności przy karze dożywotniego pozbawienia wolności to są takie przykłady, o których było wiadomo, że skończą się wyrokiem naruszającym. Chcę do państwa zaapelować, żeby jak najbardziej respektować wyroki Strasburga, ale żeby nie lekceważyć naszej drugiej nogi – ochrony praw człowieka i systemu ONZ. Mamy szereg działań ze strony komitetów takich jak chociażby Komitet do spraw Gospodarczych i Ekonomicznych, które wydają określone rekomendacje względem Polski i z tymi rekomendacjami nic się w ogóle nie dzieje. Pan poseł pytał o sprawy, które nie są zaadresowane do ministerstwa, więc wskażę przykład zgromadzeń cyklicznych, czyli niedawny apel Amnesty International w zakresie powrotu do rozwiązań tych zgromadzeń i sprawa Kornackiego przeciwko Polsce zakończona ugodą, co jest istotnym problemem. Na pewno jest też przemoc w Policji, gdzie działania Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w tej chwili nie są aż tak widoczne. Dziękuję bardzo.

Przedstawicielka Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka Zuzanna Nowicka:

Dziękuję bardzo. Zuzanna Nowicka, Program Wolności Słowa Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Na początku w odniesieniu do pytania pana posła o zadawnione zagadnienia chciałam zwrócić uwagę na kwestię dekryminalizacji zniesławienia.

Na wykonanie czekała grupa siedmiu wyroków z wyrokiem wiodącym Kurlowicz przeciwko Polsce, który został wydany w 2010 roku. Trybunał w każdej z tych spraw stwierdził naruszenie art. 10 Konwencji gwarantującego wolność wypowiedzi w związku ze skazaniem do zniesławienia, czyli art. 212 Kodeksu karnego. W ocenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do wykonania tych wyroków, a także do zapobieżenia podobnym naruszeniom w przyszłości konieczna jest dekryminalizacja zniesławienia zgodnie zresztą z obietnicą ministra sprawiedliwości z kwietnia tego roku. Środki podjęte przez władze nie są skuteczne, czego dowodzą kolejne skargi przeciwko Polsce dotyczące skazania z art. 212. Pod koniec listopada Trybunał zakomunikował grupę ośmiu kolejnych spraw, z czego sześć dotyczy zniesławienia. Jako pełnomocniczka kolejną skargę składałam niecałe dwa tygodnie temu. Praktyka sądowa stosowania tego artykułu odbiega znacząco od międzynarodowych standardów praw człowieka i to zarówno w kontekście uznawania oskarżonego za winnego, jak i wymiaru kary. Prowadzi to do bezzasadnych skazań, a także naraża Polskę na odpowiedzialność odszkodowawczą przed ETPC, które uważa, że zniesławienie w ogóle nie powinno stanowić przestępstwa. Zgodnie z międzynarodowymi standardami praw człowieka Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy wzywało państwa członkowskie do jego dekryminalizacji rekomendacją z 2007 roku. Chcę też podkreślić, że osoby, które uważają, że zostały zniesławione mogą dochodzić ochrony na gruncie prawa cywilnego, inicjując postępowania o ochronę dobrego imienia. Dodatkowo procedowana jest obecnie ustawa o tak zwanych ślepych pozwach, która jeszcze tę drogę wzmocni, przyznając możliwość pozywania osoby, której tożsamość nie jest znana powodowi.

Dodam, że w ogóle według Trybunału postępowania karne w sytuacji o zniesławienie i w sytuacji, w której istnieją środki cywilne, będą co do zasady niezgodne z Konwencją, więc jeżeli chodzi o ten pułap, w którym będziemy się łapali na naruszenia art. 10, jest stosunkowo niski w odniesieniu do art. 212 Kodeksu karnego. W drugiej kolejności ze spraw niedawnych chciałam się odnieść do wykonania wyroku Rabczewska przeciwko Polsce, w której Trybunał dopatrzył się naruszenia art. 10 w związku ze skazaniem skarżącej z art. 196 Kodeksu karnego, czyli za przestępstwo obrazy uczuć religijnych. Również wydaje nam się, że środki generalne podjęte przez władze są niewystarczające, bo sprowadziły się one do rozesłania wyroku i uwzględnienia go w jednym szkoleniu dla 150 osób. Tymczasem Helsińska

Fundacja Praw Człowieka stoi na stanowisku, że obraza uczuć religijnych również powinna zostać zdekriminalizowana. Zgodnie z orzecznictwem EPTC osoby przynależne do grup religijnych muszą tolerować negowanie przez innych ich przekonań religijnych, a nawet propagowanie przez innych doktryn wrogich ich wierze, o ile przedmiotowe wypowiedzi nie podlegają do nienawiści czy nietolerancji religijnej. Z tego wynika jasno, że zakres kryminalizacji art. 196 jest szerszy niż dopuszczalny przez Trybunał. Uważamy więc, że zmiana legislacyjna jest konieczna. Zgromadzenie parlamentarne Rady Europy również wzywało do dekriminalizacji obrazy uczuć religijnych jeszcze wcześniej, bo aż 17 lat temu, wskazując na konieczność oddzielania strefy prywatnej, do której należą kwestie wyznania oraz strefy publicznej, do której należy prawo karne.

Na sam koniec chcę tylko powiedzieć, że dekriminalizacja uczuć religijnych była przedmiotem petycji, a także obrad Komisji do Spraw Petycji. Postanowiono przekazać ją Komisji Sprawiedliwości i mamy nadzieję, że będziemy uczestniczyć w pracach tej Komisji oraz że nasze postulaty zostaną przez nią uwzględnione. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Iwona Karolewska (KO):

Bardzo państwu dziękuję. Nie mówiłam tego głośno, ale muszę państwa przeprosić, bo zostało zwołane głosowanie na godzinę 17:30, dlatego przepraszam za tak krótki czas wypowiedzi. Jeżeli ktoś z państwa chce coś dodać, to bardzo proszę. Zobowiązujemy się dzisiaj, że na kolejne posiedzenie będziemy mieli dla państwa dużo czasu i będziemy omawiać już konkretne kategorie spraw. Proszę bardzo.

Przedstawiciel Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka Marcin Sośniak:

Pani przewodnicząca, Wysoka Komisjo. Marcin Sośniak, również jestem przedstawicielem Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i reprezentuję dział migracyjny.

Chcę zwrócić uwagę Wysokiej Komisji na kilka niezwykle istotnych, zwłaszcza dzisiaj, wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w tematyce migracyjnej. Są to wyroki M.K. i inni przeciwko Polsce, D.A. i inni przeciwko Polsce oraz kilka kolejnych wyroków w tym samym temacie w tym ostatni wyrok Sherov i inni przeciwko Polsce z kwietnia bieżącego roku. Wszystkie te wyroki podkreślają brak gwarancji proceduralnych w dostępie do ubiegania się o ochronę międzynarodową w Polsce. Wydane zostały w konkretnych sytuacjach dotyczących możliwości ubiegania się o taką ochronę na przejściach granicznych, ale w zainteresowaniu Komitetu Ministrów Rady Europy, który śledzi implementację tych wyroków od kilku lat, są również przepisy, które znalazły się w polskim porządku prawnym po 2021 roku w związku z kryzysem na granicy polsko-białoruskiej. Razem z Komitetem również Helsińska Fundacja Praw Człowieka zwraca uwagę na to, że nadal obowiązuje rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji z marca 2020 roku w sprawie czasowego ograniczenia ruchu na przejściach granicznych. Rozporządzenie, które z jednej strony wprowadza katalog podmiotów uprawnionych do przekroczenia granicy, w którym to katalogu nie ma osób ubiegających się o ochronę międzynarodową, a z drugiej strony wprowadza również pewnie znaną państwu procedurę zwracania do linii granicy potocznie nazywaną push back. To rozporządzenie nadal obowiązuje i jest całkowicie sprzeczne z intencją Trybunału wyrażoną w tych wszystkich wyrokach. Wiadomo, że zmiana tego rozporządzenia również w kontekście tego, co mówiła przedstawicielka ministerstwa, jest całkowicie w gestii ministra spraw wewnętrznych i administracji. Niestety do tej pory się to nie zdarzyło. Nadal obowiązuje również przepis ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP, który również był wskazywany przez Komitet Ministrów Rady Europy jako wart analizy. Jest to przepis, który dyskrejonalnie upoważnia szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców do pozostawiania bez rozpoznania wniosku o ochronę międzynarodową osób, które przekraczają granice w miejscach do tego nieuprawnionych. Nie muszę dodawać, że te przepisy niezgodne są zarówno z dorobkiem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, jak i z dorobkiem polskich sądów, które orzekają w sprawach dotyczących granicy. Temat niezwykle ważny i myślę, że powinien pozostać w zainteresowaniu Komisji z racji tego, że właśnie teraz powstała strategia migracyjna rządu. Państwo też pewnie doskonale wiedzą, że w tej strategii znalazł się bardzo kontrowersyjny zapis dotyczący ograniczenia prawa do ubiegania się o ochronę międzynarodową. Wiemy skądinąd, że Ministerstwo

Spraw Wewnętrznych i Administracji już przygotowało rozwiązania ustawowe, które będą wdrażać zapowiedzi tej strategii. Jest niezwykle ważne, żeby te zapowiedzi same z siebie nie szły w kontrze do tego, czego oczekuje Europejski Trybunał Praw Człowieka od Polski, a obawiam się, że realizacja czy stworzenie takich przepisów będzie regresem implementacji tych wyroków. Dziękuję bardzo.

**Prawnik w Programie Spraw Precedensowych Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka
Marcin Szwed:**

Jeżeli mogę jeszcze bardzo krótko kilka słów o sprawach praworządnościowych. Wiem, że mam ograniczony czas, więc ograniczę się tylko do takich wątków, które są rzadko podnoszone.

Oczywiście wszyscy wiedzą, że należy przywrócić niezależność KRS i Trybunału Konstytucyjnego, ale Komitet Ministrów RE w decyzji z września 2024 zwrócił uwagę, że są jeszcze wyroki w sprawach Broda i Bojara przeciwko Polsce, oraz Grzęda przeciwko Polsce, gdzie wyrok Broda i Bojara dotyczy odwoływania prezesów sądów i wiceprezesów.

Komitet Ministrów RE zwraca uwagę na potrzebę zmiany procedury odwoływania prezesów i wiceprezesów poprzez np. wprowadzenie prawa do odwołania od decyzji ministra o odwołaniu prezesa. Niestety Komitet zwrócił uwagę z żalem, że rząd nie przedstawił żadnych konkretów i jak miałyby wyglądać wykonanie wyroków w tym aspekcie. W sprawie Grzęda przeciwko Polsce Komitet również zwrócił uwagę na potrzebę ochrony członków Krajowej Rady Sądownictwa przed takim wygaszaniem ich kadencji z mocy prawa, gdzie niekoniecznie chodzi o obecnych członków. Komisja Wenecka na przykład zaaprobowała to wygaszanie mandatu, ale na przyszłość też należałoby wprowadzić takie rozwiązanie, ale też nie do końca wiadomo, jakie rząd ma plany w tym obszarze. Jeśli chodzi o pozostałe kwestie systemowe, to oczywiście czekamy na decyzję ministerstwa, w którą stronę pójdzie reforma dotycząca regulacji statusu tak zwanych neo-sędziów.

W przypadku Trybunału Konstytucyjnego były zaskarżone dwie ustawy, co do których w piątek ma być podjęta opinia Komisji Weneckiej. Szczególnie kontrowersyjne może być przyjęte rozwiązanie dotyczące regulacji skutków tych wyroków podjętych z udziałem tak zwanych sędziów dublerów. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Iwona Karolewska (KO):

Dziękuję państwu bardzo. W związku z wyczerpaniem przedmiotu posiedzenia będziemy je zamykali. Podsumowując, dzisiejsze posiedzenie służyło zasygnalizowaniu najważniejszych problemów, a na kolejnych posiedzeniach będziemy skupiali się na szczegółach. Bardzo proszę.

Główny specjalista w Biurze Rzecznika Praw Dziecka Agnieszka Matejczuk:

Dzień dobry. Jestem z Biura Rzecznika Praw Dziecka i jeśli można dosłownie dwa słowa.

Chcieliśmy przyłączyć się do głosów i również wyrazić opinię w sprawie wyroków dotyczących zwracania do linii granicy i nieprzyjmowania wniosków, ale mój przedmówca wyczerpał temat. To, co jest dla nas martwiące w raporcie z wykonywania wyroków, to jest kwestia wyroku Bisajew przeciwko Polsce i wyroków dotyczących detencji rodzin z dziećmi małoletnimi. Generalnie wydźwięk tego raportu jest taki, jakby była to sprawa już nieaktualna i jakby Polska rzeczywiście wywiązała się z tych zobowiązań naprawczych na stopniu generalnym. Z naszego punktu widzenia jest to nie do końca zgodne z rzeczywistością. Bardzo martwiące jest to, że statystyki dotyczące okresu detencji osób małoletnich, co do których stosowanie środków alternatywnych bardzo spadło w latach 2020–2022, jest uzasadnione jednym zdaniem, czyli kryzysem migracyjnym na granicy z Białorusią.

W naszej opinii uzasadnienie niewystarczające, jeżeli chodzi o naruszenie praw osób małoletnich i pozbawienie ich wolności niezgodnie z Europejską Konwencją Praw Człowieka. W tym momencie możemy zobaczyć ten stan aktualny między innymi w postępowaniach odszkodowawczych w orzecznictwie polskim, gdzie idzie to w setkach i tysiącach odszkodowań, które Polska wypłaca za niesłuszne pozbawienie wolności w tym właśnie rodzin z osobami małoletnimi. Mówią państwo o średnim czasie 58 dni w 2021 roku, natomiast w wyrokach polskich sądów krajowych są przypadki matki z małoletnimi dziećmi przez okres 16 miesięcy. To jest wciąż aktualny problem. Bardzo ważne dla nas jest to, żeby uczestniczyć w tych pracach i żeby ten problem cały czas był w zainteresowaniu Komisji. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Iwona Karolewska (KO):

Dziękuję pani bardzo. Niestety nie mamy czasu na to, żeby pani dyrektor odpowiedziała. Jeżeli pani dyrektor chce się odnieść do wypowiedzi, to może pisemnie, ale też będzie taka możliwość na kolejnych posiedzeniach podkomisji. Jeszcze raz przepraszam za ograniczony czas. Bardzo państwu dziękuję za udział w dzisiejszym spotkaniu. Zamykam posiedzenie Komisji.